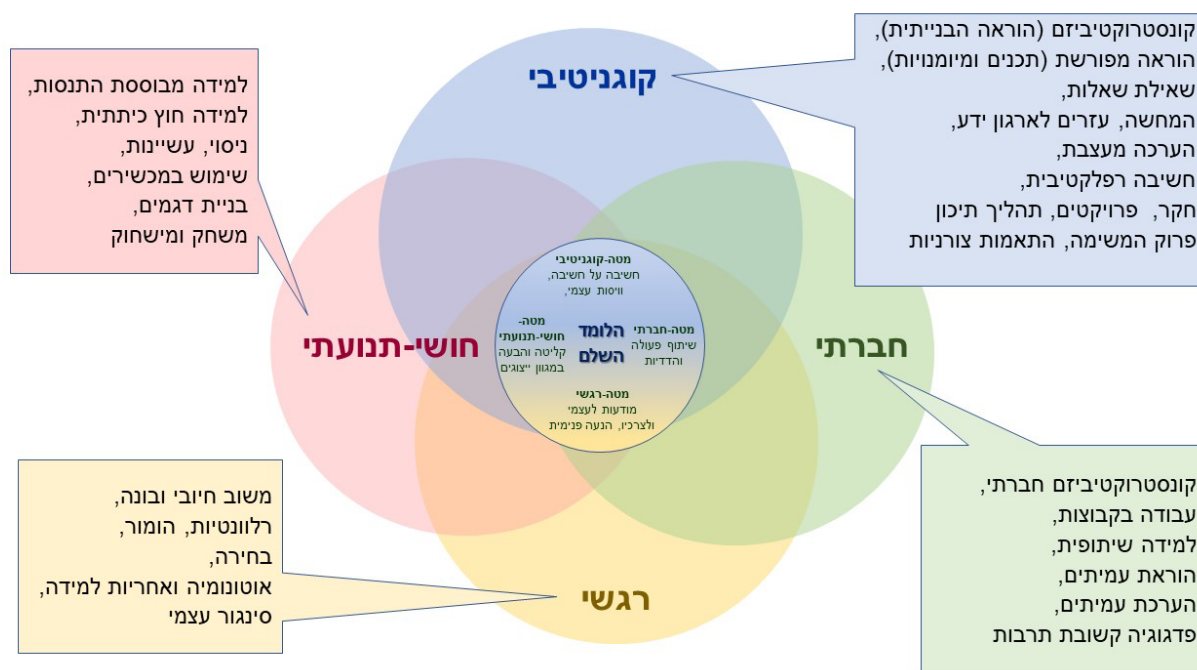

המודל ההוליסטי הרב-ערוצי

המודל ההוליסטי מתייחס למגוון הצרכים של התלמידים, כמו גם לתחומי הקושי בלמידה ולמגוון המיומנויות הנדרשות לביצוע משימות לימודיות. גישת המודל ההוליסטי הרב-ערוצי שמה במרכז כל תלמידה ותלמיד באמצעות התייחסות ללומד השלם בארבעה ממדים: הממד הקוגניטיבי, הממד החברתי, הממד הרגשי והממד החוש-תנועתי. ייחודו של המודל ההוליסטי הרב-ערוצי הוא בהיותו כלי מכוון בידי המורה. המודל ההוליסטי הרב-ערוצי מספק מסגרת מארגנת לפרקטיקות הוראה ולמידה רבות ומגוונות ובכך, מסייע למורה ביישום הוראה רב-ערוצית. ארבעת הממדים (קוגניטיבי, חברתי, רגשי, חוש-תנועתי) אינם מופעלים באופן נפרד, אלא, מקיימים אזורי חפיפה כפי שניתן לראות באיור המודל. כך למשל, למידה חברתית רגשית מתרחשת בתחום החופף הכולל גם את הממד החברתי וגם את ממד הרגשי, ולמידה מבוססת מודלים מתרחשת בתחום החפיפה הכולל את הממד הקוגניטיבי ואת הממד החוש-תנועתי. במרכז הגישה הרב ערוצית ניצב ה'תלמיד השלם' (בעיגול הפנימי של האיור) ומוגדרות בו יכולות מסדר גבוה: יכולות מטה-קוגניטיביות, מטה-חברתיות, מטה-רגשיות ומטה חושיות-תנועטיות, אשר עשויות להתפתח אצל התלמידים בעקבות יישום שיטות ההוראה והלמידה המגוונות. שיטות ההוראה והלמידה המגוונות מוצגות במרובעים החיצוניים, בהתאם לארבעת ממדי הלומד השלם.

המודל ההוליסטי הרב-ערוצי

יפרח, מ', גלובמן, ר' וספקטור-לוי, א' (2016). מודל הוליסטי להוראה וללמידה של מדע וטכנולוגיה

בכיתה הטרוגנית משלבת: פיתוח, עיצוב ויישום. מגמות, נ(2), 315-354

ביישום המודל ההוליסטי מודגשים חמישה עקרונות מרכזיים התומכים בתהליכי הוראה-למידה-הערכה המקדמים את תפקודי הלומדים הנדרשים במאה ה-21 (Hilton & Pellegrino, 2012):

1. הוראה הבנייתית -קונסטרוקטיביזם
2. למידה בקבוצות קטנות
3. הוראה מפורשת של מיומנויות
4. הערכה מעצבת
5. פיתוח מודעות מטה-קוגניטיבית

המודל ההוליסטי הרב ערוצי עשוי לתת מענה גם לשלושת הצרכים הבסיסיים של התלמידים, שייכות, יכולת ואוטונומיה (Deci & Ryan, 2000). על-פי הגדרה זו, כאשר צרכים אלו מסופקים, כלומר, כאשר ניתנת לתלמיד סביבה מיטבית, התלמידים עשויים לפתח למידה משמעותית תוך הכוונה עצמית. כיצד באה לידי ביטוי המשמעות של שייכות, יכולת ואוטונומיה במודל ההוליסטי הרב-ערוצי? שייכות - הצורך בשייכות, הבא לידי ביטוי בקשר עם תלמידים אחרים ומורים, הינו צורך בסיסי. תלמידים שצורך זה לא מסופק אצלם אינם פנויים ללמידה (Assor, 2011). המודל ההוליסטי הרב-ערוצי מציע מענה להיבטים חברתיים בלמידה באמצעות עבודה בקבוצות, הוראת עמיתים, חלוקת תפקידים במהלך העבודה בכיתה וטיפול המודעות המטה-חברתית של התלמידים. כך הוא גם נותן מענה לצורך בשייכות.

יכולת - הצורך בתחושת יכולת מתייחס לשאיפת הילדים להרגיש לומדים יעילים. תלמידים מתקשים נוטים לפתח דימוי לימודי עצמי נמוך, כלומר אמונה נמוכה לגבי יכולתם. ההכרה בחוסר האפשרות להצליח עלולה להיות קשה ביותר. עקב כך, ייתכן שתלמידים רבים יפתחו דפוס של הימנעות, או חוסר מעורבות בשיעור (Assor, 2011). המודל ההוליסטי הרב-ערוצי עשוי לשפר את אמונת התלמידים ביכולתם על-ידי מתן מענה נכון לצורכיהם, כמו למשל תמיכה באמצעות דף עבודה המסייע בארגון המידע, שימוש בפתקאות וכדומה. כמו גם מתן משוב חיובי ומתקן מהמורה לתלמיד/ה המשקף את הצלחת התלמיד/ה, באופן מידי ורלוונטי בד בבד עם ההבנה איך למצות עוד יותר את יכולותיהם. בכך יגבירו המורים את הסיכוי של התלמיד/ה להצליח ואז אמונת התלמיד/ה ביכולתו/ה תתגבר. אוטונומיה - הצורך באוטונומיה מתייחס לצורך של התלמידים להרגיש בעלי יכולת בחירה, בהתאם להעדפותיהם בלמידה (Oplatka & Assor, 2003). מענה אפשרי לצורך זה ניתן ליישום באמצעות שילוב של נושאי לימוד רלוונטיים לחיי היום יום של התלמידים, מתן אפשרות לבחור בדרך המתאימה ללמידה ובעידוד עבודות חקר המאפשרות ביטוי עצמי וביצוע עצמאי של ניסויים, כפי שמוצע בממדים הרגשי והחוש-תנועתי במודל ההוליסטי הרב-ערוצי.

בחינה מעשית מקדימה של יישומיות המודל ההוליסטי הרב-ערוצי התאפשרה הודות לפיתוח סביבת למידה - עולמו"ט (עולם של מדע וטכנולוגיה לחטיבת הביניים). פיתוח סביבת הלמידה ויישומה בכיתות לווה במחקר שעקב אחר ביצועי התלמידים שלמדו בסביבה זו. תמיכה בממד הקוגניטיבי, במקביל לתמיכה בממדים נוספים - החברתי, הרגשי, חושי-תנועתי - בלמידה, נמצאה כמסייעת לכלל התלמידים בשיעורי המדעים. ממצאי המחקר הראו שיפור מובהק בהישגי התלמידים בכלל והתלמידים בעלי מוגבלויות למידה בפרט, יחסית לתלמידים שלא למדו בסביבת עולמו"ט. המורות אשר השתלמו ולמדו בגישת המודל ההוליסטי הרב-ערוצי תארו שיפור ניכר במוטיבציית התלמידים ללמידה ושיפור ניכר במעורבות של תלמידים מתקשים בשיעור ואף עליה משמעותית בהישגיהם. יתרה מכך, בעקבות יישום הוראה בגישת המודל ההוליסטי הרב-ערוצי, המורים התייחסו ליישום עקרונות השילוב ולהכללה בפועל כרצוי וכדאי (יפרח, 20122008; Levy-Spektor, Yifrach & Gonda-Keren, 2019; Levy-Spektor & Yifrach, 2019).

המודל ההוליסטי מספק למורים כלי רב עוצמה לתכנון וניהול ההוראה, המכוון למתן מענה למגוון הלומדים בכיתה, בתנאים העומדים לרשותם - מעין מצפן או מחוון המאפשר להם לבדוק באיזו מידה בתכנון ההוראה של נושא או יחידת לימוד מסוימת, נכללות מגוון שיטות הוראה ולמידה ומתקיימת התייחסות לארבעת ממדי התלמיד השלם. לפיכך באוגדן זה נעשה שימוש בארגון המענים למגוון התלמידים לפי גישת המודל ההוליסטי הרב-ערוצי.